

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 8^{ΗΣ} ΜΑΡΤΙΟΥ 1947

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΗ

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ ΠΑΝΑΓ. ΖΕΡΒΟΥ

Ἡ ὀλομέλεια τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν εἰς ἕκτακτον αὐτῆς συνεδρίαν ἐδεξιώθη τὸ νέον τακτικὸν μέλος τῆς τάξεως τῶν Θετικῶν ἐπιστημῶν κ. Παναγ. Ζερβόν.

Ὁ Πρόεδρος κ. Ἰωάνν. Καλιτσουνάκης λαβὼν τὸν λόγον ἀπευθύνει τὸν κάτωθι χαιρετισμὸν πρὸς τὸν νέον Ἀκαδημαϊκόν :

*Κύριε Ἀκαδημαϊκὲ Παναγιώτη Ζερβέ,
Ἀγαπητὲ Συνάδελφε,*

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν σὲ ὑποδέχεται σήμερον ἐπισήμως εἰς τὰ τακτικὰ αὐτῆς μέλη μετ' ἰδιαιτέρας χαρᾶς.

Χαρᾶς προερχομένης τόσον ἐκ τῆς μεγάλης καὶ ἀνεγνωρισμένης ἐπιστημονικῆς σου ἀξίας ὅσον καὶ ἐκ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ ἠθους τὸ ὁποῖον σὲ περικλομεῖ.

Εἶσθε παλαιὸς καὶ πολύτιμος γνώριμος τῆς Ἀκαδημίας.

Ὑπήρξατε μαθητὴς μεγάλων μαθηματικῶν τοῦ Poincaré, τοῦ Goursat, τοῦ Picard, τοῦ Cartan καὶ ἄλλων, πρὶν δὲ μεταβῆτε εἰς αὐτοὺς εἴχετε ἤδη δημοσιεύσει ἀλγεβρικά θεωρήματα εἰς διεθνῆς γαλλικὸν μαθηματικὸν περιοδικόν, καθὼς καὶ ἐργασίαν γενικεύουσαν τὸ θεώρημα τοῦ Cauchy ἐπὶ τῆς θεωρίας τῶν συναρτήσεων. Δὲν εἶμαι εἰδικὸς διὰ τὰ ἐκθέσω τὰ τοῦ προβλήματος τοῦ Monge, καὶ ἄλλα ἰδικὰ σας ἐπιτεύγματα. Τοῦτο ἐλπίζω νὰ πράξῃ μετ' ὀλίγον ὁ πλησιέστερος πρὸς ὑμᾶς ἐπιστημονικῶς ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ συνάδελφος.

Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον τῆς ἐπιστήμης καὶ σοφίας εἰς τὸν ὁποῖον εἰσῆλθετε με ὅλας τὰς τιμὰς καὶ τὰ δικαιώματα, δύνασθε μάλιστα νὰ διεκδικήσητε καὶ ἰδι-

αιτέραν τινὰ θέσιν. Διότι ἐὰν ἡ σημερινὴ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν θέλῃ – καὶ ὄντως θέλει – νὰ θεωρῆται ὡς διάδοχος εἰς τὴν σειρὰν τῶν παρελθουσῶν πέντε Πλατωνικῶν Ἀκαδημιῶν, πρέπει νὰ ἀποδίδῃ ἰδιαίτερον σημασίαν εἰς τὴν ἰδικήν σας ἐπιστήμην, εἰς τὰ Μαθηματικά.

Ὁ ἥρωσ ἀρχηγέτης τῶν Ἀκαδημιῶν ἐθεώρει τὴν μάθησιν ταύτην τόσον ἀναγκαίαν καὶ τόσον ἀπαραίτητον διὰ τὴν καθόλου φιλοσοφίαν καὶ παιδείαν, ὥστε φέρεται ὅτι εἶχεν ἐπιγράψῃ εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Σχολῆς του τὸ περίφημον ἐκεῖνο Πυθαγόρειον :

«Μηδεὶς ἀγεωμέτροτος εἰσίστω».

Ἦθελε διὰ τούτου νὰ δηλώσῃ ὅτι εἰς τὴν Σχολὴν του, εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον «θίασον», δὲν ἐπετρέπετο νὰ προσέρχεται κανεὶς ὁ ὅποῖος δὲν θὰ εἶχε ἐνδιαφέρον καὶ ἀγάπην γενικῶς πρὸς τὰ μαθηματικά, ὄχι μόνον βέβαια πρὸς τὴν γεωμετρίαν.

Ἡ ἐπιστήμη τῶν ἀριθμῶν ἔχει τὸ εὐτύχημα νὰ ὀνομάζεται ὡς κατ' ἐξοχὴν *μάθημα*. Ἦδη ὁ Πλάτων εἰς τοὺς «Νόμους» του (817 e) καλεῖ *μαθήματα* τὰς μαθηματικὰς ἐπιστήμας, τὴν ἀριθμητικὴν, τὴν γεωμετρίαν καὶ τὴν ἀστρονομίαν. Ἀλλὰ πρῶτος ὁ Ἀριστοτέλης ἐκάλεσε *μαθηματικὸν* τὸν ἀσχολούμενον περὶ τὰς ἐπιστήμας ταύτας. Καὶ παρέμειναν καὶ οἱ δύο οὗτοι ὄροι, *μαθηματικά* καὶ *μαθηματικός*, καὶ καθιερώθησαν εἰς τὰς νεωτέρας γλώσσας τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν.

Ἡ ἐπιστήμη σας, ὡς γνωρίζετε, ἦλθεν εἰς τὴν χώραν μας ἔξ Αἰγύπτου. Εἰκάζομεν τοῦτο, δὲν ἔχομεν ἀσφαλεῖς σχετικὰς μαρτυρίας παραδεδομένας. Οἱ Αἰγύπτιοι ἀρχιτέκτονες καὶ οἰκοδόμοι οἱ ὅποιοι ἦλθον ἐδῶ ἀπὸ τὴν χώραν των κατὰ τὴν προελληνικὴν ἐποχὴν, θὰ μετέφερον αὐτήν. Θὰ ὑπῆρξε πάντως καὶ τις ἐπίδρασις βαβυλωνιακὴ διὰ τῶν Φοινίκων καὶ ἄλλων μικρασιατικῶν ἐθνῶν. Καθ' οὓς χρόνους γίνεται ἐν Ἑλλάδι τὸ πρῶτον λόγος περὶ γεωμετρίας, ὑπάρχει ἤδη τὸ ἐμπόριον ἐν μεγάλῃ ἀκμῇ, καὶ διὰ τούτου μεταβιβάζονται εὐκόλως γνώσεις καὶ θεωρίαι λαοῦ τινος εἰς ἄλλον λαόν.

Ὁ Θαλῆς εἶναι ὁ πρῶτος ὅστις γνωρίζομεν ὅτι ἠσχολεῖτο μὲ τὰ μαθηματικά, ἰδίως διὰ τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν των εἰς ὄρισμὸν ἀποστάσεων, ὕψους καὶ διὰ τὴν ναυσιπλοΐαν μὲ μέτρησιν γωνιῶν. Ἀλλὰ ὁ Πυθαγόρας θεωρεῖται γενικῶς ὡς ὁ ἰδρυτὴς τῆς συστηματικῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης. Ὁ ἀριθμὸς ἦτο ἡ βάσις τῆς φιλοσοφίας του, ἡ οὐσία τοῦ κόσμου καὶ ἡ ἐρμηνεία τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων. Ἀλλὰ ἡ Πυθαγόρειος αὐτὴ ἐπιστήμη εἶχε κυρίως παιδευτικὸν χαρακτῆρα, περιελάμβανε τὴν ἔννοιαν τῆς παιδείσεως, τῆς μορφώσεως ἄνευ ἀναφορᾶς εἰς ἐπίτευξιν πρακτικῶν σκοπῶν.

Ὁ Πυθαγόρας καὶ οἱ ὄπαδοί του δὲν ἐφραντάσθησαν ὅτι ἔθεταν τὰ θεμέλια πρὸς μίαν νέαν καὶ μεγάλην ἐπιστήμην τοῦ μέλλοντος. Τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς συνέβη καὶ μὲ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Γαλιλαίου.

Εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἀνέκυψεν ἔπειτα ἀντίθεσις τις τῆς θεωρητικῆς πρὸς τὴν πρακτικὴν ἐπιστήμην. Ἡ θεωρητικὴ μαθηματικὴ ἐπιστήμη ἐθεωρήθη ἀσχολία τῶν καλῶν τάξεων, αἱ ὁποῖαι μὲ περιφρόνησιν ἀπέβλεπον πρὸς τὴν πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν μαθηματικῶν. Αἱ τάξεις ἐκεῖναι ἠσχολοῦντο μὲ τὰ πολιτικὰ καὶ πολεμικά. Τοῦτο διηγεῖται εἰς ἡμᾶς ὁ Πλάτων, ὅστις ζητεῖ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μαθηματικῶν μόνον εἰς τὰ στρατιωτικά, ὄχι εἰς τὰς τέχνας καὶ τὰ ἐπαγγέλματα.

Μὲ περιφρόνησιν ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ἀριθμητικῆς ὑπὸ τῶν ἐμπόρων. Κατ' αὐτὸν ἡ σημασία τῶν μαθηματικῶν ἐγκείται εἰς τὴν διαφώτισιν καὶ ἔξαρσιν τὴν ὁποῖαν ἐπιφέρουν εἰς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Τὰ μαθηματικὰ κατὰ τὸν Πλάτωνα ἀναβιβάζουν τὸ πνεῦμα ἐκ τῶν ἐπιγείων εἰς τὰ ὑπερκόσμια καὶ αἰώνια. Τὰ μαθηματικὰ λέγει μεσιτεύουν μεταξὺ τῶν αἰσθητῶν καὶ τῶν διὰ τοῦ νοῦ μόνον ἀντιληπτῶν. Τὰ ἐξαγόμενά των ἀφορῶσι μὲν εἰς τὰ αἰσθητὰ πράγματα, ἀλλὰ μόνον ὡς ἔργον καθαρᾶς διανοήσεως πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθείας.

Ἡ ἀντίληψις καὶ γνώμη αὕτη τοῦ Πλάτωνος παραμένει ἰσχύουσα μέχρι καὶ τῆς σήμερον. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἐρβαρτος μόνον οὕτω κατὰ Πλατωνικὴν ἀντίληψιν ἐθεμελίωσε τὴν παιδευτικὴν ἀξίαν τῶν μαθηματικῶν.

Εἶναι κολακευτικὸν διὰ τοὺς μαθηματικούς, ἐὰν λέγη ὁ Πλάτων ὅτι ὅλοι οἱ ἐκ φύσεως ἱκανοὶ μαθηματικοὶ («ἀριθμητικοὶ») ἔχουν καὶ ταχύτεραν ἀντίληψιν καὶ δι' ἄλλας γνώσεις· ἀλλὰ, προσθέτει, καὶ οἱ ἔχοντες βραδύτεραν ἀντίληψιν διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν μαθηματικῶν βοηθοῦν καὶ ἐνισχύουν τοῦλάχιστον ταύτην τὴν ἀντίληψίν των. Παρὰ τῷ αὐτῷ φιλοσόφῳ βλέπομεν ὅτι ἡ γεωμετρικὴ ἐξέτασις δὲν ἀφορᾷ εἰς πραγματικὰς ἀλλὰ μόνον εἰς ἰδεώδεις εἰκόνας, αἵτινες σχηματίζονται κατ' ἀφαίρεσιν ἐκ τῶν πραγμάτων. Ἡ ἰδέα τῆς μαθηματικῆς φυσικῆς ἀνευρίσκεται παρὰ τῷ Πλάτῳ καθαρώτατα διατετυπωμένη.

Πλεῖστα ὅσα μαθηματικὰ ζητήματα ὑπολείπονται ἀκόμη πρὸς μελέτην καὶ ἐξερεύνησιν παρὰ τῷ φιλοσόφῳ τούτῳ, καθὼς καὶ παρὰ τῷ μαθητῇ του τῷ μεγάλῳ Σταγίρτῃ, ὅστις ὅμως πολλαχῶς διαφωνεῖ πρὸς τὸν διδάσκαλον.

Δὲν εἶναι δυνατόν, οὐδὲ ἀνάγκη, νὰ ἐκτεθῶσιν ἐνταῦθα, ἢ ἐκτενέστερον νὰ μνημονευθῶσι, τὰ κατὰ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας μαθηματικούς, ποίαν δύναμιν ἔσχον ἐπὶ τὴν ἐξέλιξιν τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης συγγραμματα ὅπως τὰ στοιχεῖα τοῦ Εὐκλείδου, ὅστις καταφανῶς ἐν τοῖς ὄρισμοῖς του δεικνύει ἐπίδρασιν τοῦ Πλάτωνος, ἢ νὰ γίνῃ λεπτομερεστέρα μνεῖα τοῦ Ἀριστάρχου τοῦ Σα-

μίου, τοῦ προδρόμου τοῦ Κοπερνίκου, τοῦ μεγάλου Ἀρχιμήδους ὅστις ἦτο συγχρόνως μαθηματικός, φυσικός, μηχανικός καὶ ἀστρονόμος, τοῦ Ἀρχύτου, τοῦ ἐκ Πέργης τῆς Παμφυλίας Ἀπολλωνίου, καὶ τῶν ἄλλων.

Ἡ ἐπιστήμη ἔκτοτε προώδευσεν εἰς μεγίστην κλίμακα καὶ ἀρκεῖ νὰ ὑπομνήσῃ τις μόνον τὰ ὀνόματα τοῦ Γαλιλαίου, τοῦ Καρτεσίου, τοῦ Κέπλερ, Σπινόζα, Λόκκε, τοῦ Λεϊβνιτίου ὅστις ἐθεμελίωσε μαθηματικῶς μίαν θεωρίαν τῆς γνώσεως, καὶ τὴν γεωμετρίαν ἀνῆγεν εἰς τὴν ἀριθμητικὴν, ἔπειτα ὀνόματα ὡς ὁ Lagrange, ὁ Gauss ὁ κληθεὶς princeps mathematicorum, ὁ Poincaré, ὁ Klein, ὁ Euler κλ.

Ἰδίως κατὰ τὸν 19ον αἰῶνα ἀνεδείχθησαν ἐν τῇ καθαρᾷ Μαθηματικῇ εἰς ὅλους τοὺς πεπολιτισμένους λαοὺς ἄνδρες πρώτης τάξεως, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν ὁποίων ἡ ἐπιστήμη αὕτη κατὰ διαφόρους διευθύνσεις ἀνῆλθεν εἰς τὰ πλέον ἀφηρημένα ὕψη.

Εἰς τὰ ὕψη ταῦτα ἀρέσκονται βεβαίως μόνον οἱ μαθηματικοί, κάθηνται ἐκεῖ εἰς τὸν Ὀλυμπόν των, ἀπρόσιτον διὰ τοὺς ἄλλους κοινούς θνητούς, τερπόμενοι μὲ τὴν ἰδιάζουσαν δι' αὐτοὺς τῶν ἀριθμῶν τέρψιν. Εἶχε δίκαιον ὁ Καρτέσιος λέγων περὶ ἑαυτοῦ omnia apud me mathematice fiunt.

Ταύτην τὴν ἐπιστήμην, τὴν τόσον ὑψηλὴν καὶ ὑπερήφανον, καλεῖσθε καὶ σεῖς, Κύριε Συνάδελφε, νὰ ἀντιπροσωπεύητε καὶ νὰ συγκαλλιεργῆτε ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Ἀθηνῶν, ἧς θεωρεῖσθε ἤδη ἐπίλεκτον τακτικὸν μέλος. Ἐν ὀνόματι ταύτης προσαγορεύω ὑμᾶς καὶ ἔχω τὴν χαρὰν νὰ ἐγχειρίσω εἰς ὑμᾶς τὸ ἐπίσημον δίπλωμα καὶ νὰ περιβάλω ὑμᾶς μὲ τὸ ἐπίσημον Ἀκαδημαϊκὸν σῆμα.

Μετὰ τὴν ὡς ἄνω ὑποδοχὴν τοῦ κ. Παναγ. Ζερβοῦ ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς Ἀκαδημίας, ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Κωνστ. Μαλιτζός** προσεφώνησε τὸν νέον Ἀκαδημαϊκὸν διὰ τῶν κάτωθι :

Κύριε Συνάδελφε,

Ἐπόμενος εἰς ἀκαδημαϊκὸν ἔθιμον μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν σὲ προσφωνῶ ἐπὶ τῇ εισόδῳ σου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν. Θὰ ἀναφέρω χαρακτηριστικά τινα τοῦ βίου σου καὶ διὰ βραχέων θὰ ἀναπτύξω τὸ μαθηματικὸν ἔργον σου.

Ἐγεννήθης κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1878 εἰς τὰ Ζεορβάτα Σάμης τῆς νήσου Κεφαλληνίας, ἦτις κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἀνέδειξε τῶν δραστηρίων καὶ πνευματώδεις ἄνδρας, ποικιλοτρόπως δρᾶσαντας τῶν εἰς τὰς ἐπιστήμας,

καὶ κατ' ἔξοχὴν τὰς ἰατρικὰς, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις παρ' ἡμῖν καὶ ἀνὰ τὴν ὑφήλιον.

Τὰς ἐγκυκλίους σπουδὰς διήνυσες ἐν Κερκύρα μέχρι τοῦ 1893, μετὰ ἐνιαυσίαν δὲ φοίτησιν εἰς τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Σχολὴν τῶν Frères, ἐνεγράφης εἰς τοὺς φοιτητὰς τοῦ Μαθηματικοῦ τμήματος τῆς τότε Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ μαθηματικὴ ἰδιοφυΐα ἣ καὶ αὐτὴ μόνη ἢ πρὸς τὰ μαθηματικὰ κλίσις ἐμφανίζεται συνήθως ἀπὸ πολὺ μικρᾶς ἡλικίας, ὅπως συμβαίνει καὶ διὰ τὰς Καλὰς Τέχνας. Τὸ ὅτι τοιοῦτό τι ἐνεφανίσθη καὶ εἰς σέ, ὁ εἰς τὸ Γυμνάσιον Καθηγητῆς σου τὸ διαμφισβητοῦσε, παρεξηγῶν τὴν τάσιν σου εἰς τὸ νὰ λύης τὰ προβλήματα κατὰ διάφορον τοῦ οἰκείου πρὸς αὐτὸν τρόπον. Διό, ἐπειδὴ κατὰ τὰς προαγωγικὰς ἐξετάσεις ἠθέλησες νὰ βοηθήσης ἀδυνάτους συμμαθητὰς σου, λόγῳ τῆς ἐμφύτου καλωσύνης σου, καὶ δὲν ἐπρόφθασες νὰ συμπληρώσης τὸ ἴδιον γραπτὸν σου, σύ, ὁ μέλλον διάδοχος τοῦ Ἰωάννου Χατζιδάκη ἐν τῇ πανεπιστημακῇ καθέδρᾳ, ἔμεινες μετεξεταστέος εἰς τὰ μαθηματικά!

Μολοντοῦτο, τῷ 1899 ἀνηγορεύθης ἀριστοῦχος διδάκτωρ τῶν Μαθηματικῶν, μεθ' ὃ ὑπρέτησες ὡς ἑλληνοδιδάσκαλος ἐν Ἀθήναις μέχρι τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1903 ἀναχωρήσεώς σου εἰς Παρισίους πρὸς συμπλήρωσιν τῶν σπουδῶν σου.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρουσίας ἑκατονταετηρίδος ὁ μακαρίτης Ἀριστείδης Ζούκης, τότε καθηγητῆς τῶν Μαθηματικῶν εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Εὐελπίδων, μεγάλου μέλλοντος, ἀποθανὼν νεώτατος, σὺ καὶ τινες ἄλλοι συνηρόμεθα εἰς τὸ γραφεῖόν μου, τοῦ Ἐπιμελητοῦ τοῦ Ἐργαστηρίου τῆς φυσικῆς ἐν τῷ Πανεπιστημιακῷ Χημείῳ, πρὸς σύστασιν ὁμίλου διὰ τὴν πρόοδον τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν ἐφαρμογῶν αὐτῶν. Σὲ ἐνθυμοῦμαι ὡς ζωηρὸν νεοσσὸν ἀνυπόμονον νὰ πετάξῃ πρὸς τὰ ὕψη. Πράγματι δέ, μετ' οὐ πολὺ, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1903, ἀνεχώρησες εἰς Παρισίους, ὅπου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ 1905 παρηκολούθησες τὰς παραδόσεις τῶν ἐκεῖ μεγάλων μαθηματικῶν τῶν Darboux, Poincaré, Painlevé, Picard, Goursat καὶ Hadamard καὶ συμμετεῖχες τακτικῶς τῶν συνεδριῶν τῆς Μαθηματικῆς Ἑταιρείας τῆς Γαλλίας, πρὸ τῆς ὁποίας ἀνεκοίνωσεν ἕξ ἰδίας ἐργασίας.

Μετὰ τὴν ἐκ Γαλλίας ἐπάνοδόν σου ἀνηγορεύθης, τῷ 1906, Ὑφηγητῆς τῶν Μαθηματικῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τῆς διατριβῆς σου ἀναφερομένης εἰς τὸ πρόβλημα τοῦ Monge, διὰ τὸ ὁποῖον θὰ ὁμιλήσω μετ' ὀλίγον.

Ὡς Ὑφηγητῆς ἐδίδαξες, ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1911, διάφορα θέματα ἀναφερόμενα εἰς τὰς διαφορικὰς ἐξισώσεις, τὴν ἀνωτέραν ἄλγεβραν, τὴν σφαιρικὴν τριγωνομετρίαν καὶ κεφάλαια τοῦ ἀπειροστικοῦ λογισμοῦ· μέχρι δὲ τοῦ 1917,

ὄτε διωρίσθης τακτικὸς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν,¹ ἐδίδαξες εἰς τὸ ὄγδοον Γυμνάσιον τῶν Ἀθηνῶν. Τῷ δὲ 1935 ἀνῆλθες εἰς τὸ ὑψιστον ἀξίωμα τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὸ τοῦ Ἱερυτάνεως, τιμηθεὶς ὑπὸ τῆς ψήφου τῶν συναδέλφων σου ὡς ἀντιπρῦτανις κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἀντεπροσώπευσες τὴν Ἑλλάδα, μετ' ἄλλων ἐλλήνων μαθηματικῶν, εἰς τὰ διεθνή μαθηματικά συνέδρια, τῆς Ρώμης (1908), τοῦ Cambridge (1912), τοῦ Στρασβούργου (1920) καὶ τῆς Βολωνίας (1928), ἀνακοινώσας ἰδίας ἐργασίας.

Τῷ 1936, ἡ Ἀκαδημία μας εἶχε προκηρῦξει τὴν πλήρωσιν προσέδρου ἑδρας τῶν Μαθηματικῶν Ἐπιστημῶν, πρὸς μερικὴν πλήρωσιν τοῦ κενοῦ τοῦ ἀφεθέντος ἐκ τοῦ προῶρου θανάτου τοῦ Γεωργίου Ρεμούνδου. Ἡ «κεφαλωνίτικη» εὐφυΐα σου ὑπερένικησε τὸν δίκαιον ἐγωϊσμόν σου καί, ὑποβαλὼν τότε ὑποψηφιότητα, ἐξελέγης πρόσεδρον μέλος τῆς Ἀκαδημίας, παραμείνας ἐπὶ ἑννέα ἔτη, παρέχων τὴν ὀφέλιμον συνδρομὴν σου εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς τάξεως τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἀνακοινῶν ἐρεῦνας ξένων τῇ Ἀκαδημίᾳ Μαθηματικῶν ὡς καὶ μίαν ἰδικὴν σου, περὶ τῆς ὁποίας θὰ ὀμιλήσω περαιτέρω.

Τέλος, ἀποφασισθεῖσης πέρουσι τῆς πληρώσεως τακτικῆς ἑδρας τῶν μαθηματικῶν Ἐπιστημῶν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ μας, ἐξελέγης τακτικὸν μέλος αὐτῆς.

Κατὰ τὸ ἄνω διάστημα τῶν ἑννέα ἐτῶν ἀπησχολήθης καὶ εἰς ἓν ἄλλο ἐπιστημονικὸν ἄμα καὶ ἔθνικὸν ἔργον, εἰς τὴν σύγκλησιν τριετηρικῶν διαβαλκανικῶν μαθηματικῶν συνεδρίων, τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον ἔλαβε χώραν ἐν Ἀθήναις, ἀπὸ 2 ἕως 9 Σεπτεμβρίου 1934, τὸ δὲ δεύτερον ἐν Βουκουρεστίῳ τρία ἔτη βραδύτερον.

Κατὰ τὸ πρῶτον συνέδριον διετέλεσες ὁ Πρόεδρος τῆς διοργανωτικῆς αὐτοῦ Ἐπιτροπῆς καὶ κατόπιν ὁ ἐποπτεύσας ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Πρακτικῶν αὐτοῦ (Actes), κατ' ἀμφοτέρα δὲ ἔκαμες ἰδίας ἐπιστημονικὰς ἀνακοινώσεις ὡς καὶ ἐνδιαφερούσας διαλέξεις.

Μετὰ δὲ τὸ πρῶτον συνέδριον ἤρχισεν ἐκδιδομένη, ταῖς ἐνεργείαις σου, Μαθηματικὴ Ἐπιθεώρησις (Revue) τῆς Διαβαλκανικῆς Ἐνώσεως, διευθυνομένης ὑπὸ τῶν καθηγητῶν De Mises, Petrovich, Popoff, Tzitzéika καὶ Ζερβοῦ, ἀλλ' ὁ ἐπισκῆψας παγκόσμιος κατακλυσμὸς διέκοψε τὸ ὥραϊον αὐτὸ ἔργον.

Ἐπὶ πλέον τῶν μαθηματικῶν ἐρευνῶν σου, ἐνδιεφέρθης καὶ διὰ φιλοσοφικὰ ζητήματα, δημοσιεύσας διάφορα φιλοσοφικὰ ἄρθρα, διὸ καὶ εἶχες ἐκλεγῆ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφικῆς Ἐταιρείας.

Γνωστὸν εἶναι καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν λύσιν προβλημάτων τῆς στοιχειώδους Γεωμετρίας, τῶν *Στοιχείων* τοῦ *Εὐκλείδου*, τί σημαίνουν αἱ μέθοδοι τῆς ἀναλύ-

σεως καὶ τῆς συνθέσεως. Παρὰ τοῦτο ἐπεκράτησεν εἰς τὰ νεώτερα μαθηματικά νὰ δίδεται τὸ ὄνομα τῆς «μαθηματικῆς ἀναλύσεως» εἰς τὴν ἄλγεβραν, τῆς «ἀνωτέρας δὲ μαθηματικῆς ἀναλύσεως» εἰς τὸν ἀπειροστικὸν λογισμόν (τὸν διαφορικὸν καὶ τὸν ὀλοκληρωτικόν), τὰς διαφορικὰς ἐξισώσεις, καθὼς καὶ εἰς τὴν τοσαύτην ἔκτασιν λαβοῦσαν καὶ συνεχῶς ἐπεκτεινομένην ἐπιστήμην, τὴν καλουμένην θεωρίαν τῶν συναρτήσεων, τὴν ἀνεξάντλητον εἰς ὥραίας ἀνακαλύψεις καὶ παρέχουσαν τόσας σπουδαίας ἐφαρμογὰς εἰς τὴν Μαθηματικὴν Φυσικὴν. Λοιπόν, οἱ μαθηματικοί, οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὴν ἄλγεβραν καὶ τὴν ἐν γένει ἀνωτέραν μαθηματικὴν ἀνάλυσιν, καλοῦνται ἀναλυτικοί (analystes).

Ὁ Ρεμοῦνδος καὶ σὺ εἴσθε ἀναλυτικοί. Καὶ ὁ μὲν Ρεμοῦνδος εἶχεν ὡς κύριον πεδῖον ἐρεῦνης θέματα ἐκ τῆς θεωρίας τῶν συναρτήσεων, τὸ δὲ ἰδικόν σου κύριον πεδῖον ἐρεῦνης εἶναι ἡ θεωρία τῶν διαφορικῶν ἐξισώσεων μὲ μερικὰς παραγώγους καὶ ἰδιαιτέρως τὸ περίφημον πρόβλημα τοῦ Monge καὶ τὰ συναφῆ πρὸς αὐτὸ θέματα.

Ἐπὶ τρίτον σχεδὸν αἰῶνος, ἀπὸ τοῦ 1884 μέχρι τοῦ 1917, ὑπεράνω τοῦ ἑλληνικοῦ μαθηματικοῦ ὀρίζοντος κατέλαμπον δύο διεθνεῖς φυσιογνομίαι, τόσον διάφοροι ἀλλήλων, ὁ Ἰωάννης Χατζιδάκης καὶ ὁ Κυπάρισσος Στέφανος. Τὰ μαθήματα τῶν διαπρεπῶν ἐκείνων διδασκάλων ἠκολουθήσατε ὁ Ρεμοῦνδος καὶ σὺ, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐμεσουράνου καὶ ὑπ' αὐτῶν ἀνηγορεύθητε ἀμφοτέροι διδάκτορες.

Ἐν τούτοις, οὔτε ὁ εἷς οὔτε ὁ ἄλλος ὑπῆρξατε μαθηταὶ των, ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τοῦ συνεχιστοῦ τοῦ πρωτοτύπου ἐπιστημονικοῦ ἔργου αὐτῶν. Καὶ οἱ δύο ἀνήκετε προφανῶς εἰς τὴν περιεκτὴ μαθηματικὴν Σχολὴν τῶν Παρισίων. Καὶ ὁ μὲν προκάτοχός σου ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, ὁ Ρεμοῦνδος, δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς μαθητὴς τοῦ Picard καὶ τοῦ Borel, σὺ δὲ κατ' ἐξοχὴν τοῦ Goursat.

Μένει πλέον νὰ ἴδωμεν τὸ πρωτότυπον μαθηματικὸν ἔργον σου.

Αἱ τρεῖς πρῶται ἐργασίαι σου, τῶν ἐτῶν 1901 καὶ 1902, πρὸ τῆς εἰς Παρισίους μεταβάσεώς σου, εἶναι ἐπὶ τῶν ἀλγεβρικῶν πολωνύμων, δημοσιευθεῖσαι εἰς τὸ *L'Enseignement Mathématique* κατὰ δὲ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐν Παρισίοις διαμονῆς σου ἐξηκολούθησες τὴν ἐρευναν ἀλγεβρικῶν ζητημάτων, ἀνακοινώσας εἰς τὴν Μαθηματικὴν Ἑταιρείαν τῆς Γαλλίας 5 ἐργασίας, δημοσιευθεῖσας εἰς τὸ *Bulletin* αὐτῆς, ὡς καὶ μίαν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὰ *Nouvelles Annales des Mathématiques*. Κατὰ τὸ δευτέρον δὲ στάδιον τῆς ἐκεῖ διαμονῆς σου ἤρχισες ἀσχολούμενος μὲ τὸ περιώνυμον πρόβλημα τοῦ Monge.

Ὁ μέγας Γάλλος Γεωμέτρης *Gaspard Monge*, ἀποθανὼν τὸ 1818, ὅστις ἐδίδαξεν ἐν τῇ περιφήμῳ *École Polytechnique* τῶν Παρισίων, τῇ ἰδρυθείσῃ ὑπὸ

τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ὁ πρῶτος δώσας γενναίαν ὠθησιν εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἀνωτέρας Γεωμετρίας, καὶ δύναται νὰ λογισθῆ, μετὰ τὸν *Euler* καὶ πρὸ αὐτοῦ τοῦ *Gauss*, ὡς ὁ ἰδρυτὴς τῆς διαφορικῆς γεωμετρίας.

Τὸ πρόβλημα τὸ φέρον τὸ ὄνομά του ἔχει ὡς ἔξῃς. Ἐὰν δοθῆ μία διαφορική ἐξίσωσις μιᾶς ἀγνώστου συναρτήσεως μὲ δύο μεταβλητάς, δυνάμεθα νὰ ἐκφράσωμεν τὴν συνάρτησιν καὶ τὰς μεταβλητάς διὰ μιᾶς παραμέτρου, διὰ μερικῶν ἀνθαιρέτων συναρτήσεων καὶ τῶν παραγῶγων αὐτῶν μέχρις ὠρισμένης τάξεως. Ἡ τοιαύτη ἔκφρασις γίνεται διὰ δύο συνεχῶν παραγωγίσεων ἑνὸς πλήρους ὀλοκληρώματος πρὸς μίαν τῶν εἰσαγομένων ἀνθαιρέτων τῆς ὀλοκληρώσεως.

Τὴν χρησιμότητα τοῦ προβλήματος αὐτοῦ ἀνευρίσκομεν εἰς τὸν λογισμόν τῶν μεταβολῶν καὶ εἰς τὴν γενικὴν θεωρίαν τῶν ἐξισώσεων μὲ μερικὰς παραγῶγους.

Ὁ Monge εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη ἐκτείνεται εἰς ἀντιστοίχους ἐξισώσεις μὲ περισσοτέρας τῶν 3 μεταβλητῶν, τοῦτο δὲ ἐπιστεύετο καὶ ὑπὸ τῶν μετὰ τὸν Monge μαθηματικῶν.

Διὰ τῆς πρώτης ἀνακοινώσεώς σου πρὸς τὴν γαλλικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν, γενομένης τὴν 10 Ἀπριλίου 1905, ἔλαβες τὸ κλασσικὸν παράδειγμα τοῦ Darboux μιᾶς διαφορικῆς ἐξισώσεως μὲ τέσσαρας μεταβλητάς καὶ μὲ σταθεροὺς συντελεστάς καὶ ἔδειξες ὅτι, ἀντιθέτως πρὸς τὰς ιδέας τοῦ Monge, ἡ μέθοδος του δὲν δύναται νὰ εφαρμοσθῆ. Μετὰ ταῦτα, τὸ ἐξαγόμενον αὐτὸ ἐπεξέτεινες εἰς ἐξίσωσιν τοῦ Monge μὲ ὅσασδήποτε μεταβλητάς, καὶ τὰς μερικὰς παραγῶγους τῶν πρώτης τάξεως ὡς πρὸς τὴν μίαν τῶν μεταβλητῶν, ἔδειξες δηλαδή, ὅτι ἡ μέθοδος τοῦ Monge δὲν δύναται νὰ εφαρμοσθῆ εἰς διαφορικὰς ἐξισώσεις μὲ πλειοτέρας τῶν 3 μεταβλητῶν. Εἰς δευτέραν δὲ ἀνακοίνωσιν πρὸς τὴν γαλλικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν, γενομένην τὴν 11 Σεπτεμβρίου 1905, ἐδημοσίευσες, ἄνευ ἀποδείξεως, τὴν πρότασιν ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσωμεν εἰς διαφορικὴν ἐξίσωσιν τρίτης τάξεως τῆς συναρτήσεως ὡς πρὸς τὴν ἀνθαιρέτων τῆς ὀλοκληρώσεως, ὡς ἐπίστευεν ὁ Monge. Ἐπὶ τοῦ προβλήματος τοῦ Monge εἶναι ὡς εἶπον, καὶ ἡ ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ διατριβή σου τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ δημοσίευσίς τῆς πρώτης ἀνακοινώσεώς σου (τὴν 10ης Ἀπριλίου 1905), ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν διασήμων μαθηματικῶν, τῶν Hilbert, Cartan, Goursat καὶ ἄλλων εἰς τὸ νὰ μελετήσουν ἐμπεριστατωμένως τὰς ἐξισώσεις τοῦ Monge μὲ περισσοτέρας τῶν 3 μεταβλητῶν. Κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος 1905 ὁ μὲν Goursat ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ Bulletin τῆς γαλλικῆς Μαθηματικῆς Ἑταιρείας ἄρθρον ἀρχόμενον ὡς ἔξῃς: «Ἡ δημοσίευσίς ἀνακοινώσεως τοῦ κ. Ζερβου ἐπανέφερε τὴν

προσοχήν μου ἐπὶ τοῦ προβλήματος τοῦ Monge». Ὁ δὲ γνωστός Ἰταλὸς Μαθηματικὸς Botasso ἀνεκοίνωσε, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἰδίαν ἐργασίαν ἐπὶ τοῦ προβλήματος τοῦ Monge, τὸ δὲ συμπέρασμα τῶν ἰδικῶν του τύπων, ὁμολογεῖ ὁ Botasso, εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ τοῦ Ζερβοῦ.

Τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν ἔκτοτε μέχρι σήμερον μαθηματικῶν ἐργασιῶν σου ἀφορᾷ εἴτε εἰς αὐτὸ τὸ πρόβλημα τοῦ Monge, εἴτε εἰς θέματα ἀναγόμενα εἰς αὐτὸ τὸ πρόβλημα. Δὲν ἤμπορῶ νὰ ἐπεκταθῶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἔργου σου τούτου, καὶ δὴ ἐνώπιον μὴ εἰδικοῦ ἀκροατηρίου, ἐν τούτοις ὀφείλω νὰ σταματήσω εἰς τὸ κατὰ τὸ 1913 δημοσιευθὲν εἰς τὸ γερμανικὸν μαθηματικὸν περιοδικὸν *Journal de Grelle* ὑπόμνημά σου ἐπιγραφόμενον: «Ἐπὶ τῆς ὁλοκληρώσεως συστημάτων τινῶν ἀπροσδιορίστων διαφορικῶν ἑξισώσεων» καὶ ἰδίως εἰς τὸ πρῶτον μέρος αὐτοῦ, ὅπου τὴν μέθοδον τοῦ διασήμευ μαθηματικοῦ Hilbert, ἐφαρμόζεις εἰς ἑξισώσεις γενικωτέρας μορφῆς ἐκείνης τὴν ὁποίαν ἐθεώρησεν ὁ Hilbert, ἀλλὰ τοιαύτης ὥστε νὰ παρουσιάζεται ὁ αὐτὸς βαθμὸς δυσκολίας· φθάνεις δὲ εἰς τὸ αὐτὸ μὲ τὸν Hilbert συμπέρασμα, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρχη λύσις τῆς μορφῆς τοῦ Monge. Εἰς τὸ μέρος αὐτὸ τοῦ ὑπομνήματός σου ἔδειξες, ὅτι ἡ μέθοδος τοῦ Hilbert ἰσχύει ἀπαράλλακτα καὶ δι' ἑξισώσεις γενικωτέρας τῆς ἰδικῆς του, ἔστω καὶ μορφολογικῶς.

Ἔνεκα τῶν ἀνωτέρω ἢ Διεύθυνσις τοῦ *Mémorial des Sciences Mathématiques* σὲ ἔκρινε τὸν ἀρμοδιώτερον, ὅπως συγγράψῃς τὴν σχετικὴν πρὸς τὸ πρόβλημα τοῦ Monge μονογραφίαν, καὶ οὕτω τὸ LIII τεῦχος τοῦ *Mémorial*, ἐκδοθὲν τῷ 1932, ἐκ σελίδων 49, συνετάχθη ὑπὸ σοῦ καὶ φέρει τίτλον *Le problème de Monge*.

Καταλήγοντες, δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν τὴν ἐν τῇ ἐνώπιον τοῦ δευτέρου Διαβαλκανικοῦ Συνεδρίου, ἐν Βουκουρεστίῳ, ἀνακοινώσει σου, περὶ τινῶν συνθηκῶν ὁλοκληρώσεως συστημάτων τινῶν ἀπροσδιορίστων διαφορικῶν ἑξισώσεων, περιεχομένην πρότασίν σου, τὴν ὁποίαν συμπληρώσας ἀνεκοίνωσες καὶ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν μας τῷ 1940, ὑπὸ τὸν τίτλον περὶ τῆς συμβολικῆς ὁλοκληρώσεως. Αὕτη δυνατὸν νὰ δώσῃ λαβὴν εἰς τοὺς μαθηματικούς, ὅπως προωθήσουν ἔτι πλέον τὴν μελέτην τῶν διαφορικῶν ἑξισώσεων.

Τελειῶνων, κ. Συνάδελφε, σοῦ ἀπευθύνω ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας τὸ καλῶς ἤλθες.

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΚΟΥ ΠΑΝΑΓ. ΖΕΡΒΟΥ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἠδύδωκε νὰ μὲ καλέσῃ ἐπὶ τὴν τιμὴν τῆς Ἀκαδημαϊκῆς ἔδρας τῶν μαθηματικῶν, τὴν ὁποίαν πρὸ ἔτων κατεῖχεν ὁ ἀείμνηστος Γεώργιος Ρεμοῦνδος, ὅστις ἐτίμησε τὴν Ἑλλάδα διὰ τῶν μαθηματικῶν αὐτοῦ ἐργασιῶν.

Θερμὰς ἐκφράζω εὐχαριστίας εἰς τὸν βαθὺν τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας μελετητὴν, σοφὸν καθηγητὴν καὶ παλαιὸν μου φίλον, Πρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας κ. Ἰωάννην Καλιτσουνάκη διὰ τὴν τιμὴν νὰ ὁμιλήσῃ τόσον εὐμενῶς δι' ἐμέ. Ὁμολογῶ ὅτι συνεκινήθην.

Θερμὰς ἐπίσης ἐκφράζω εὐχαριστίας εἰς τὸν σοφὸν καὶ πολύτιμον φίλον κ. Κωνσταντῖνον Μαλτέζον δι' ὅσα μὲ τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν ἐπιστημονικὴν ἐμβρίθειαν καὶ ἀνεκτίμητον καλωσύνην ἀνέφερε περὶ ἐμοῦ.

Χάριτας ὁμολογῶ πρὸς τὴν ὀλομέλειαν τῆς Ἀκαδημίας διὰ τὴν ψῆφον, δι' ἧς μὲ ἐτίμησε καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἐξαιρετικὴν αἰσθάνομαι ὑπερηφάνειαν.

Χάριτας ὁμολογῶ πρὸς τὴν Σ. Κυβέρνησιν διὰ τὴν κύρωσιν τῆς ἐκλογῆς μου.

Ἐκπληρῶν ἱερὸν καθήκον θὰ ὁμιλήσω συντόμως περὶ τοῦ Γεωργίου Ρεμοῦνδου, προκατόχου μου ἐν τῇ ἔδρᾳ ταύτῃ.

Ὁ Ρεμοῦνδος ἐσπούδασεν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ὅπου ἔσχε διδασκάλους τοὺς ἀειμνήστους καθηγητὰς Κυπάρισσον Στέφανον, Ἰωάννην Χατζιδάκη, Δημήτριον Αἰγινήτην. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1900 ἔτυχε πτυχίου μὲ τὸν βαθμὸν Ἄριστα. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1901 ἐστάλη ὡς ὑπότροφος τῆς Κυβερνήσεως εἰς Παρισίους, ὅπου ἐφοίτησεν εἰς τὴν École Normale Supérieure. Ἔσχε διδασκάλους διασήμους μαθηματικούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν Borel. Ἀνηγορεύθη διδάκτωρ ἐν Παρισίοις. Ἐπιστρέψας εἰς Ἑλλάδα διωρίσθη Ἑλληνοδιδάσκαλος καὶ ὑπηρέτησεν ὡς τοιοῦτος μέχρι τέλους τοῦ 1907, ὅτε προήχθη εἰς πρωτοβάθμιον Καθηγητὴν τοῦ Βαρβακείου Λυκείου, ὅπου ὑπηρέτησε μέχρι τοῦ 1912, ὁπότε διωρίσθη τακτικὸς Καθηγητὴς τῆς Μαθηματικῆς Ἀναλύσεως εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Τῷ 1916 διωρίσθη καὶ Καθηγητὴς τῶν Ἀνωτέρων Μαθηματικῶν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον. Ἐπίσης εἶχε διορισθῆ καὶ τακτικὸς καθηγητὴς τῆς Ἀνωτάτης Σχολῆς Ἐμπορικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της. Λίαν προῶρως ἀπέθανεν αἰφνιδίως τὴν εἰκοστὴν ἑβδόμην Ἀπριλίου τοῦ 1928. Ἡ ἐπιστημονικὴ δραῖσις τοῦ Ρεμοῦνδου ὑπῆρξε πολλὴ καὶ ποικίλη. Ἡ διδακτορικὴ του διατριβὴ εἶχεν ὡς βάσιν σοβαρὰν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν, διὰ τῆς ὁποίας ἐγενέκευ σπουδαῖον θεώρημα τοῦ Picard ἐπὶ τῶν ἀκεραίων συναρτήσεων. Τὴν ἐργασίαν ταύτην ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Παρισίων τῷ 1903, ὅπου ἐπαρουσίασε καὶ δύο ἄλλας σχετικὰς. Ἐδημοσίευσεν κατόπιν

πλήθος εργασιῶν εἰς διάφορα σοβαρὰ περιοδικά, ὅπως εἰς τὸ Journal de Mathématique, Annales Scientifiques de l'École Normale καὶ ἄλλα. Ἐπίσης παρουσίασεν ἐν ὄλῳ 26 ἀνακοινώσεις εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Παρισίων. Ἡσχολήθη ἰδίως μὲ τὰς ὑπερβατικὰς ἀλγεβροειδεῖς συναρτήσεις, τὴν θεωρίαν τῶν ὁποίων ἐπλούτησε διὰ πολλῶν θεωρημάτων. Ἐδημοσίευσεν πρὸς τούτοις καὶ ἐργασίας σχετικὰς πρὸς τὴν Ἀλγεβραν, τὴν Μηχανικὴν καὶ τὴν θεωρίαν τῶν ἀριθμῶν. Διάφοροι διακεκριμένοι μαθηματικοὶ ἀναφέρουν εἰς τὰ συγγράμματά των ἐργασίας τοῦ Ρεμούνδου μὲ εὐνοϊκὰς κρίσεις.

Ἐλαβε μέρος εἰς διάφορα διεθνῆ μαθηματικὰ συνέδρια, ὅπου ἔκαμε λίαν ἐνδιαφερούσας ἀνακοινώσεις. Ἐδημοσίευσεν καὶ τεῦχος εἰς τὴν συλλογὴν Memorial des Sciences Mathématiques. Ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὑπῆρξε μέλος αὐτῆς. Ἐγραψε διάφορα διδακτικὰ συγγράμματα, συνοπτικὰ καὶ περιεκτικὰ χάριν τῶν σπουδαστῶν.

Ταῦτα πολὺ ὠφέλησαν.

Ἡ ἀπώλεια τοῦ Γεωργίου Ρεμούνδου ἐστέρησε τὴν Ἑλλάδα ἐνὸς διαπρεποῦς ἐπιστήμονος καὶ σοφοῦ διδασκάλου.

Τῆς ὁμιλίας μου, ἣτις γίνεται κατὰ κρατῆσαν ἔθος, θέμα εἶναι ἡ λογικὴ τοῦ ἀπείρου.

Ἄπειρον, θὰ ἔλεγέ τις, εἶναί τι τὸ ὁποῖον ἀντίκειται εἰς τὸ πεπερασμένον. Ἄλλὰ τί ἀντίκειται εἰς τὸ πεπερασμένον; Διακρίνομεν ἀμέσως μετατόπισιν τοῦ ζητήματος. Παρατηρητέον ὅτι προκειμένου περὶ ἀπείρου γεννῶνται πολλὰ ἐρωτήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀδύνατος ἢ δύσκολος.

Πρέπει νὰ τονίσωμεν ὅτι εἰς ὅλα τὰ ζητήματα ὅπου εἰσέρχεται τὸ ἄπειρον εἶναι ἀνάγκη νὰ προφυλασσώμεθα ἀπὸ τὴν φαινομενικὴν διαύγειαν.

Ἡ ἔρευνα τοῦ ἀπείρου συντείνει εἰς τὴν στροφὴν τῶν ἐπιστημῶν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πρὸς τὰ μαθηματικά, δηλαδὴ ἐμμέσως πρὸς τὴν λογικὴν ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀπορρέουν τὰ μαθηματικά. Ἐχομεν οὕτω τὴν ἐπιστημονικὴν λογικὴν. Ἄλλ' εἰς τὴν μελέτην τοῦ ἀπείρου βοηθεῖ πολὺ ἡ ἐνόρασις ἢ διαίσθησις καθὼς συμβαίνει καὶ εἰς ὅλα τὰ πεδία τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης. Μὲ τὴν ἐνόρασιν ἐφευρίσκομεν, μὲ τὴν λογικὴν ἀποδεικνύομεν. Ἐδῶ ὁμως χρειάζεται μεγάλη προσοχή, πρὸ παντὸς προκειμένου περὶ ζητημάτων τοῦ ἀπείρου, τὰ ὁποῖα δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ἀντιμετωπίζωμεν, ὅπως τὰ ζητήματα τοῦ πεπερασμένου.

Πῶς προώδευσεν ἡ ἐπιστήμη εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀπείρου; Αἱ πρῶται προσπάθειαι ἐπεδίωκον τὴν μετάβασιν τῆς λογικῆς τοῦ πεπερασμένου εἰς τὴν λογικὴν τοῦ ἀπείρου. Ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως, ἐξητάσθη τὸ πεπερασμένον διὰ τοῦ